

Cuprins

Memoriile unui nebun	5
Noiembrie. Fragmente de stil oarecare	77
Agonii. Angoase	181

Gustave Flaubert

Memoriile unui nebun

•
Noiembrie

Traducere din limba franceză
de Nicolae Constantinescu

POLIROM
2014

Jinduiam vag după ceva splendid, pe care n-aș fi putut să-l pun în cuvinte, nici să mi-l deslușesc în minte sub vreo formă concretă, dar pe care îl doream neapărat, fără încetare. Mi-au plăcut dintotdeauna lucrurile strălucitoare. De copil, mă înghesuiam în mulțime până ajungeam în preajma vânzătorilor ambulanți de leacuri, să văd galoanele roșii ale servitorilor și panglicile de la frâul cailor; zăboveam îndelung în fața cortului saltimbancilor să le privesc pantalonii bufanți și gulerășele brodate. O, dar cel mai mult imi plăcea dansatoarea pe sârmă, cu cerceii ei lungi care se clătinau de-o parte și de alta a capului, cu colierul ei mare, din pietre lucitoare, care îi dansa pe piept! Cu câtă neliniște o sorbeam din ochi când sărea până la lămpile atârinate de copaci și rochia, tivită cu paiete aurii, îi foșnea și i se umfla la fiecare săritură! Ele au fost primele femei pe care le-am iubit. Mintea imi era chinuită de gândul la coapsele cu formă stranie pe care se mulau pantalo-nașii roz, la brațele pline de brățări, care zornăiau când se arcuiau pe spate, când aproape atingea pământul cu penele turbanului. Femeia pe care încercam deja s-o ghicesc (nu există vârstă la care să nu ne gândim la ea: când suntem copii, pipăim cu o senzualitate naivă pieptul fetelor mari care ne strâng în brațe; la zece ani, visăm iubirea; la cincisprezece, o avem; la șaizeci, încă ne gândim la ea, iar, dacă morții ar cugeta la ceva în mormintele lor, ar fi cum să ajungă pe sub pământ la mormântul din apropiere, ca să ridice giulgiul răposatei și să se amestece în somnul ei) era așadar pentru mine un mister atrăgător, care imi tulbura biata minte de copil. Din ce simțeam atunci când una dintre ele își fixa ochii asupra mea, intuiam deja că acea privire

emoționantă are în ea ceva fatal, care topește voința omenească, și asta mă fermeca și mă speria totodată.

La ce visam în serile lungi de studiu, când stăteam cu coatele sprijinite de masa de scris, privind fitilul lămpii cu ulei cum se lungea în flacără și fiecare picătură de ulei ce cădea în cupă, în timp ce colegii scârțâiau cu penița pe hârtie și se auzea din când în când zgomotul unei cărți răsfoite sau închise? Mă grăbeam să-mi fac temele, ca să mă pot lăsa în voia acestor reverii dragi. Mi le făgăduiam dinainte, căci mă atrăgeau întocmai ca o plăcere fizică. Începeam prin a mă forța să mă gândesc la ele, ca un poet care vrea să creeze ceva și își cheamă inspirația. Pătrundeam cât mai adânc cu puțință în gândurile mele, le întorceam pe toate fețele și o luam de la capăt. Curând, începea o goană nestăpănită a imaginației, un elan prodigios în afara realului. Îmi plâsmuiam aventuri, îmi inventam povești, îmi construiam palate, mă instalam în ele ca un împărat, săpam în toate minele de diamante și mi le aruncam cu găleata pe drumul pe care trebuia să merg.

Seara, când eram toți culcați în paturile noastre albe, cu perdele albe, și numai pedagogul se mai plimba prin dormitorul comun, mă închideam și mai mult în mine, ascunzând cu desfătare în interiorul meu acea pasăre care dădea din aripi și căreia îi simțeam căldura. Îmi lua întotdeauna mult până să adorm, auzeam orologiul bătând, și cu cât erau orele mai lungi, cu atât eram mai fericit. Mi se părea că mă împing în lume cântând și că salută fiecare moment al vieții mele zicând: „Hai! Hai! Vin altele! Adio! Adio!”. Și, când ultima vibrație se stinge, când urechea nu-mi mai zbârnâia auzind-o, îmi ziceam: „Pe mâine! Va suna aceeași oră,

dar mâine va mai fi trecut o zi, voi avea cu o zi mai puțin până să ating ținta care strălucește, până la viitorul meu, până la soarele acela care mă învăluie cu razele lui și pe care atunci îl voi putea atinge cu mâna". Dar apoi îmi spuneam că mai e încă foarte mult până atunci și adormeam aproape plângând.

Unele cuvinte mă tulburau profund, îndeosebi „femeie” și „amantă”. Căutam explicația pentru primul dintre ele în cărți, în gravuri, în tablouri, din care îmi doream să pot smulge draperiile ca să găsesc ceva îndărătul lor. În ziua în care am ghicit în sfârșit totul am fost mai întâi amețit de incântare, de parcă aș fi găsit o armonie supremă, dar m-am liniștit curând și de atunci am trăit cu mai multă bucurie. Simțeam un fel de orgoliu când îmi spuneam că sunt bărbat, că sunt o ființă menită să aibă într-o zi o femeie. Cuvântul „viață” îmi era cunoscut; eram pe cale să pășesc în ea și să gust o parte din plăcerile ei, dar dorința mea s-a oprit aici, căci eram mulțumit să știu ceea ce știam. Cât despre „amantă”, ea era pentru mine o ființă satanică, iar numai magia numelui ei era de ajuns să-mi provoace lungi extaze: pentru amantele lor ruinau și cucereau regii provincii; pentru ele se țeseau covoare de India, se turna aur, se cizela marmura, se mișca lumea din loc. O amantă are slave cu evantaie din pene, ca să alunge musculițele când doarme pe sofale de satin. Elefanți încărcăți cu daruri așteaptă să se trezească, palanchine o poartă molatic lângă ghizdul fântânilor, stă pe tronuri, înconjurată de un aer luminos și înmiresmat, foarte departe de mulțimea care o detestă dar o și idolatrizează.

Acest mister al femeii care trăiește în afara căsătoriei, ceea ce o face încă și mai femeie, mă întărâta și mă ispitea cu dubla seducție a iubirii și a bogăției. Nu iubeam nimic mai mult decât teatrul; îmi plăceau până și murmurul din pauze sau culoarele pe care le străbăteam copleșit de emoție, ca să găsesc un loc. Când reprezentația începuse deja, eu urcam scara în fugă, auzeam zvonul instrumentelor, al vocilor, al uralelor și, când intram și mă așezam, aerul mustea de mireasma caldă de femeie bine îmbrăcată, care miroase a parfum de violete și are mânuși albe și batistă brodată. Galerile erau pline de lume, cum sunt coroanele de flori și diamante. Păreau să-și țină toți respirația ca să audă cum se cântă; numai actrița era în avanscenă și pieptul ei, din care ieșeau note precipitate, urca și cobora palpitând; ritmul îi impingea vocea la galop și o purta într-un vârtej melodios, pasajele de coloratură făcând să i se onduleze gâtul umflat, ca al unei lebede, sub greutatea unor sărutări aeriene. Își întindea brațele, striga, plângea, arunca fulgere din priviri, chema ceva cu o iubire inimaginabilă și, când relua motivul, mi se părea că-mi smulge inima din piept cu sunetul vocii ei, că vrea s-o amestece cu a ei într-o vibrație de iubire.

Spectatorii o aplaudau, îi aruncau flori și, în reveria mea, savuram din expresia ei adorația mulțimii, iubirea tuturor acelor bărbați și dorința fiecăruia dintre ei. De ființa aceea aș fi vrut să fiu iubit cu o dragoste devotoare și care stârnește spaima, o dragoste de prințesă sau de actriță, ce ne ațăță orgoliul și ne face egalul celor bogați și puternici! Cât este de frumoasă femeia pe care o aplaudă și o invidiază toți, cea care dăruiește mulțimii, pentru visele de fiecare noapte, febra dorinței, cea

care apare numai la lumina făcliilor, strălucitoare și suavă, și care pășește în idealul unui poet ca într-o viață făcută anume pentru ea! Și probabil chiar are pentru cel pe care îl iubește o altfel de dragoste, una încă mai frumoasă decât aceea pe care o revarsă în valuri peste toate inimile care o sorb cu nesaț, are cântece mult mai melodioase, note mult mai joase, mai pasionale, mai tremurătoare! Dacă aș fi putut să fiu aproape de buzele dintre care ieșeau aceste note atât de pure, să ating părul ce lucea sub perle! Dar rampa teatrului mi se părea a fi bariera iluziei. Abia dincolo de ea se afla pentru mine universul iubirii și al poeziei, pasiunile erau acolo mai frumoase și mai sonore, pădurile și câmpiile se risipeau ca fumul, silfidele coborau din ceruri, totul cânta, totul iubea.

La toate astea mă gândeam singur, seara, când vântul sufla pe coridoare, sau în recreații, când ceilalți alergau ori se jucau cu mingea, iar eu mă plimbam pe lângă zid, călcând pe frunzele căzute din tei ca să mă amuz de sunetul pe care îl scoteau când le răscoleau tălpile mele.

Curând, m-a cuprins dorința să iubesc. Îmi doream iubirea cu un jind infinit, îi visam chinurile, mă așteptam în fiecare clipă la un supliciu ce m-ar fi copleșit de bucurie. Am crezut de câteva ori că am găsit-o; mă opream în gând la prima femeie întâlnită în cale și care mi se păruse frumoasă și-mi ziceam: „Pe asta o iubesc”. Dar amintirea pe care aș fi vrut s-o păstrez pălea și se ștergea în loc să devină tot mai puternică. De altfel, simțeam că mă forțez să iubesc, că joc față de inima mea o comedie care nu reușește să o înșele și acest eșec îmi pricinuia o nesfârșită tristețe. Aproape că regretam

iubiri pe care nu le avusesem și apoi visam altele, cu care aș fi dorit să-mi pot umple sufletul.

Visam o pasiune îndeosebi a doua zi după un bal sau după o reprezentație teatrală sau la întoarcerea dintr-o vacanță de două, trei zile. Mi-o imaginam pe cea pe care o alesesem așa cum o văzusem, în rochie albă, prinsă într-un vals la brațul unui cavaler care o susținea și îi zâmbea sau sprijinită de balustrada de catifea a unei loji și expunându-și calmă profilul regal. Răsuna forfota contradansurilor, luminile strălucitoare îmi mai luau o vreme ochii, apoi totul se topea în monotonia unei visări dureroase. Am avut nenumărate astfel de mici iubiri care au durat opt zile sau poate chiar o lună și pe care aș fi dorit să le prelungesc secole întregi. Nu știu din ce le compuneam, nici încotro se îndreptau aceste dorințe vagi. Cred că izvorau din nevoia de un sentiment nou și dintr-un fel de aspirație spre ceva mai înalt, al cărui vârf nici nu îl vedeam.

Pubertatea inimii o precede pe cea a trupului, iar eu aveam nevoie mai mult să iubesc decât să simt plăcerile trupești, doream mai mult iubirea decât voluptatea. Nu mai am acum nici cea mai vagă idee despre iubirea aceea de la începutul adolescenței, când simțurile nu înseamnă nimic și pe care o întregește numai sentimentul infinitului. Apărută între copilărie și tinerețe, ea ține doar de o perioadă de trecere și se duce atât de repede, încât o uităm.

Citiseam atât de mult la poeți cuvântul „iubire” și mi-l repetam atât de des ca să mă încânt de dulceața lui, încât la fiecare stea care strălucea pe un cer senin într-o noapte călduță, la fiecare murmur al valului pe țârm, la fiecare rază de soare reflectată în picăturile de